

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/45919>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-26 and may be subject to change.

Een bekend aforisme luidt: 'Democratie is een proces waarin de mensen vrij zijn om de man te kiezen die van alles de schuld krijgt'. Maar Wim Kan zei: 'Democratie is de wil van het volk. Elke morgen lees ik stomverbaasd in de krant wat ik nou weer wil'. Hoe is het met de kwaliteit en duurzaamheid gesteld van onze politiek en democratie?

politieke duurzaamheid

De drie grote partijen, CDA, PvdA en VVD, en hun voorlopers vertegenwoordigen al ruim een eeuw lang een ruime meerderheid van het electoraat. Ook vinden we er altijd wel twee van terug in de regering. Je kunt ze dus 'duurzame partijen' noemen. Maar voor hoelang nog? De winst van de Lijst Pim Fortuyn in 2002 deed het partijsysteem op zijn grondvesten schudden. In 2006 maakte de SP een opzienbarende winst, en als er nu verkiezingen zouden worden gehouden, zouden Wilders en Verdonk een substantieel deel van het electoraat winnen. Die 'nieuwkomers' onttrekken stemmen aan de gevestigde partijen, die samen niet meer op een meerderheid kunnen rekenen. De uiterste houdbaarheidsdatum komt nog niet in zicht, maar er is toch wel sprake van een zekere vergankelijkheid.

De 'duurzame kiezer' is ook aan verandering onderhevig. Sinds het einde van de verzuiling zijn steeds meer kiezers gaan zweven; een minderheid stemt bij drie opeenvolgende verkiezingen nog wel trouw op dezelfde partij. Toch blijkt uit kiezersonderzoek ook dat veel van die wisselaars niet echt op drift zijn geraakt. Ze stemmen bijvoorbeeld meestal op een partij die ideologisch dicht bij de oude partij staat. Of ze brengen uit ongenoegen een proteststem uit. 'Strategisch stemmen' hoort ook tot het kiezersrepertoire; stem partij X om partij Y uit de regering te houden.

Dit weloverwogen kiesgedrag wijst niet direct op kwaliteitsverlies van kiezers. Dan kun je beter kijken naar de opkomstpercentages bij verkiezingen en referenda. De recente ervaringen met referenda geven te denken, al kun je het een kiezer niet euvel duiden dat hij/zij niet opkomt als het om drie keer niks gaat. Op die manier worden burgers erg weinig in staat gesteld om van hun politieke duurzaamheid blij te geven.

Over de duurzaamheid van onze zo gekoesterde democratie maakt men zich alom zorgen. Van 5 tot 12 oktober was het de Week van de Democratie. Een blik op de bijbehorende website, www.wijzijndebaas.nl, maakte snel duidelijk dat onze democratie het bij de eerstvolgende APK-keuring moeilijk zal krijgen. Op de site konden alle burgers hun voorkeur voor een tiental verbetermaatregelen kenbaar te maken. Maar helaas ging het niet echt over de participatiemogelijkheden, terwijl alle opinie- en kiezersonderzoeken sinds 1967 steeds hetzelfde aantonen: burgers zijn ontevreden over onze democratie.

Ook het grote, online opinieonderzoek de '21minutenquête' van begin oktober maakt dat glashelder. De helft van de burgers voelt zich niet vertegenwoordigd in de politiek, 57 procent vindt dat men niet voldoende invloed heeft op het Nederlandse bestuur, 83 procent meent dat de burger zelf het meest verantwoordelijk is voor de instandhouding van de politiek en tweederde is voorstander van het bindende referendum.

Is het dus slecht gesteld met de duurzaamheid van onze democratie? Niet als het gaat om de overlevingskansen, maar wel als je het kwaliteitsaspect erbij betreft.

Monique Leyenaar
Hoogleraar Vergelijkende Politicologie,
i.h.b. Politieke Participatie en Politieke Vernieuwing,
Radboud Universiteit Nijmegen
m.leyenaar@fm.ru.nl